

1.2 POSTIŽENÍ NENÍ NEMOC

Víte, jak neslyšící lidé obvykle reagují na zprávu, že se někomu narodilo neslyšící dítě? Říkají: „*Nevadí, že neslyší, hlavně že je zdravé!*“ Neslyšící člověk se považuje za nemocného jen tehdy, když dostane rýmu, angínu či jinou nemoc.

U nás se často k postiženým lidem přistupuje jako k lidem nemocným. Jako opak od slova „postižený“ je používáno slovo „zdravý“. To však je nepřesné.

Jedna z našich vozičkářek se ptala na integraci postižených mezi zdravé. Náš průvodce větu přeložil doslova tak, jak byla vyslovena.

Pracovnice střediska okamžitě a velmi důrazně reagovala: „Integrace postižených mezi zdravé? Mezi jaké zdravé? Postižený člověk přece není nemocný“. Pochopili jsme, že jsme se dotkli citlivé oblasti a že americká veřejnost je v tomto směru trochu dál, než u nás.

Winkler, Z. Na vozičku mezi mrakodrapy, Můžes, 2, 1998, str. 5.

Postižený člověk není totéž co nemocný člověk.

Zatímco nemoc se má léčit, postižení je dáno a člověk se s ním musí naučit žít. Musí je vnitřně přijmout, akceptovat, protože se stane trvalou součástí jeho života.

1.3 NEVHODNÉ PŘÍSTUPY A ZÁSADY JSOU NEBEZPEČNÉ

Každý člověk se vyvíjí pod vlivem vztahů s ostatními lidmi. Navíc je závislý i na „širší společnosti“, která rozhoduje o jeho životních podmínkách. Proto jsou přístupy nepostižených lidí k postiženým velmi důležité.

Podceňování, přehnané projevy lítosti a poručňování jsou nejčastější nesprávné postoje. Tlačí postiženého člověka do role nesamostatného jedince, který nemůže rozhodovat o vlastním způsobu života.

Nejvíce škody způsobují nepostižení lidé tehdy, když se pokouší postiženého člověka přizpůsobit sobě, svým vlastním normám. Jejich představa o „správném“ způsobu života postiženého člověka proto většinou neodpovídá realitě. Je nebezpečné, jsme-li závislí na rozhodnutích lidí, kteří našim problémům nerozumějí (ale jsou přesvědčeni o opaku).

Někdo tomu nedokáže porozumět – a aby zakryl svou neschopnost, vysloví jednoznačný odsuzující názor. Historie zná mnoho případů kdy mocný omezenec hubil vše, co jej přesahovalo.

Gruber, D. (1993:23)

Těžce zrakově postiženým lidem bylo dříve bráněno používat Braillovo písmo a donedávna i neslyšícím znakový jazyk. Znakový jazyk byl vytlačen ze vzdělávání, a tím byla vytvořena komunikační bariéra mezi slyšícím učitelem a neslyšícími žáky. Hlučné děti byly za použití znakového jazyka dokonce trestány.

O svých specifických problémech by měli rozhodovat lidé, jichž se to osobně týká. V praxi to však vypadá jinak.

I když oficiálně mají lidé s postižením „hlas poradní“, rozhodující slovo mají opět nepostižení lidé. Když se některé z připomínek či oprávněných požadavků podaří prosadit do legislativy, bývá to někdy takovým způsobem, že zůstávají jen na papíře a nejsou uplatňovány v praxi. Postižení lidé se pak cítí být podvedeni.

Jestliže v dané společnosti převládá tendence nařizovat postiženému člověku jak má žít (bez ohledu na jeho skutečné potřeby a názory), pak je tento člověk postižen několikanásobně.

**Nevhodné postoje ostatních lidí
představují pro člověka s postižením
často větší problém než postižení samo.**

1.4 ADAPTAČE A MALADAPTAČE

Vývoj člověka je biologicky naprogramován a je modifikován vnitřními i vnějšími vlivy. Jakýkoliv zásah do vývoje ve formě postižení má vliv na rozvoj funkce, která se rozvíjí v době vzniku postižení (Řičan 1990). Proto záleží i na věku, kdy k postižení došlo.

Kompenzační mechanismy se projeví změnou ve vývoji tak, aby postižená funkce byla vyvážena jiným způsobem. Nastane adaptace. Vznikem postižení není zasažen jen orgán, ale i způsob života a rozvoj osobnosti člověka.

I když je další vývoj ovlivňován postižením, tyto změny ve vývoji jsou zákonité, normální, tedy nikoliv patologické. Jsou-li zajištěny optimální podmínky pro vývoj, tak, jak to postižený jedinec potřebuje, může se jeho osobnost harmonicky rozvíjet.

Nevhodnými zásahy do těchto přirozených kompenzačních mechanismů může být narušena křehká vnitřní rovnováha. Vývoj přestává být normální, stává se patologickým.

Umělé zásahy tedy nejsou pomocí. Naopak se stávají bariérou, která ztěžuje či znemožňuje přirozený vývoj a vhodnou adaptaci na změněné životní podmínky. Místo adaptace nastává maladaptace.

Maladaptace je nesprávné přizpůsobení se daným podmínkám. U postiženého člověka dochází k maladaptaci tehdy, je-li nucen dělat něco, co je v rozporu s jeho skutečnými potřebami či možnostmi a je-li mu dlouhodobě bráněno v naplňování jeho přirozených potřeb. Vede to k poruchám prožívání, chování, mezilidských vztahů a druhotně ohrožuje duševní zdraví člověka.

**Jakékoliv nevhodné zásahy
ze strany nepostižených lidí,
kteří chtějí postiženého člověka změnit,
„aby se co nejvíce podobal nepostiženým“,
jsou škodlivé.**